

Центр «Нова Європа»
Київ

Policy Brief

<http://neweurope.org.ua/>
info@neweurope.org.ua

<https://www.facebook.com/NECUkraine/>
https://twitter.com/NEC_Ukraine
https://t.me/n_e_c

Центр «Нова Європа», 2018

ПАСТКИ ПРИДНІСТРОВСЬКОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ:

ЯК НАМ ЇХ УНИКНУТИ?

Лео Літра, Центр «Нова Європа»

Конфлікт в Україні відвернув увагу міжнародної спільноти від сепаратистського регіону Придністров'я; водночас увага до нього збереглася саме завдяки війні в Україні. Самопроголошена республіка є одним із інструментів російської політики в регіоні, який постійно використовувався з початку російської агресії в Україні. Останній приклад – оперативник Придністровського КДБ, який організував напад на офіс угорської діаспори в Україні, спрямований на подальшу дестабілізацію і без того складних відносин між Києвом та Будапештом. У ширшому контексті можна припустити: якщо вирішення придністровського конфлікту відбуватиметься згідно з російським сценарієм, то аналогічний підхід може бути використано й проти України.

Статус-кво в придністровському регіоні істотно не змінився, хоча елементи, що зберігають цей статус-кво, еволюціонували. Довгоочікувану заборону транзиту російських військ через територію України, спрямовану на припинення постачання зброї та людей для російських незаконних сил в сепаратистському регіоні, було запроваджено в 2015 році, хоча де-факто вона діяла з 2012 року. Окрім того, Київ та Кишинів узгодили масштабну програму спільних контрольних-пропускних пунктів уздовж придністровського периметру молдовсько-українського кордону. Перший спільний контрольний пункт вже було відкрито в Кучургані в 2017 році. Наступні пункти можуть бути відкриті найближчим часом, оскільки уряд Молдови та український парламент затвердили рамкову угоду, яка дозволить створити

Публікація видана в межах Ініціативи з розвитку аналітичних центрів в Україні, яку виконує Міжнародний фонд «Відродження» у партнерстві з Ініціативою відкритого суспільства для Європи (OSIFE) за фінансової підтримки Посольства Швеції в Україні.

Думки та позиції, викладені у цій публікації, є позицією автора та не обов'язково відображають позицію Посольства Швеції в Україні, Міжнародного фонду «Відродження» та Ініціативи відкритого суспільства для Європи (OSIFE).

спільні контрольні пункти на всьому кордоні між Україною та Молдовою, разом із придністровським периметром. Спільний прикордонний контроль є важливим кроком для моніторингу міграційних потоків у регіоні та сприяння діяльності підприємців із сепаратистського регіону. Так, до відкриття спільного контрольного пункту в Кучургані підприємці з Придністров'я мали отримувати дозвільні документи в Кишиневі, а тепер вони можуть пройти всі бюрократичні процедури на контрольно-пропускному пункті та зекономити на подорожі до Кишинева. Це також сприяє імplementації економічної частини (DCFTA) Угоди про асоціацію між Європейським Союзом та Молдовою. Тепер Молдова набагато краще знає, хто в'їжджає та залишає її територію, що надзвичайно важливо у контексті державної безпеки.

Зміна адміністрації в Придністровському регіоні в 2017 році привела до влади так званого президента Вадіма Красносельського, представника бізнесової групи «Шериф», який також контролює місцевий парламент. Це зробило місцевий режим більш відкритим для переговорів, але не для поступок, адже Красносельський, хоча і позиціонує себе як практичну та бізнес-орієнтовану особу, все ж не ризикує перетинати червоні лінії, проведені Росією. Аналогічним чином, обраний в 2016 році президент Молдови Ігор Додон, який насправді виконує переважно церемоніальні функції, активно сприяє поширенню в Молдові російського нарративу, ще більше заплутуючи ситуацію навколо конфлікту.

Внутрішні умови в Молдові також змінилися. Демократична партія на чолі з Владом Плахотнюком, який відповідав за прийняття ключових рішень упродовж останніх чотирьох років, керувала всією державою.

Влад Плахотнюк проявив себе як потужний менеджер і часто користався макіавеллівським принципом «мета виправдовує засоби». Маючи складні відносини з Росією, Плахотнюк взявся за придністровську проблему, сподіваючись, що це послугує мостом у вирішенні конфлікту з Москвою. Проте, як з'ясувалося пізніше, прогрес у Придністров'ї був скоріше використаний для того, щоб поліпшити імідж Молдови серед партнерів на Заході та зміцнити відносини Кишинева з Брюсселем та Вашингтоном. Для цього Влад Плахотнюк долучився до підписання п'яти протоколів між адміністраціями Кишинева і Тирасполя, узгоджених із Віктором Гушаном, головою «Шерифа» та фактичним лідером регіону. П'ять протоколів, підписаних у 2017 році, охоплюють:

- (1) затвердження молдовським Міністерством освіти дипломів, виданих університетами Придністровського регіону;
- (2) усунення перешкод у сфері телекомунікацій, тобто прямий зв'язок між стаціонарними, мобільними та Інтернет-мережами;
- (3) усунення перешкод для функціонування румунськомовних (з латинською абеткою) шкіл у Придністров'ї;
- (4) дозвіл для фермерів на використання землі вздовж траси Тирасполь-Каменка в Дубесарському районі (Придністров'я);
- (5) відкриття мосту Гура Бакулуй через Дністер.

Свою чергою, хоча це не зафіксовано у будь-якій формальній угоді, Молдова продовжує купувати електроенергію з придністровської Кучурганської електростанції (Молдовської ДРЕС), яка є другим за обсягом платником податків до бюджету Придністров'я та інструментом легалізації російського фінансування через постачання природного газу.

Росія ніяк не відреагувала на цю подію, що не зіграло на користь Влада Плахотнюка. Фактично, це скоріше посприяло зміцненню його стосунків із ЄС та США, які оптимістично налаштовані щодо прогресу у врегулюванні конфлікту. Менший ентузіазм спостерігався серед зацікавленого в придністровському питанні молдовського суспільства, яке переконане у тому, що будь-які поступки з боку Молдови легалізують напівсуверенні атрибути сепаратистського регіону. Інші спостерігачі відреагували більш позитивно і сприйняли протоколи як практичні кроки для вирішення довготривалих проблем. Попри підписання протоколів, заходів для їхньої практичної реалізації ще майже не було вжито, а результати лише очікуються.

У 2003 році Росія та Молдова таємно узгодили пакетну угоду під назвою «План Козака». «План Козака» передбачав серед іншого утворення на території Молдови асиметричної федерації, що призвело б до «придністровізації» Молдови та легалізації російської військової присутності. Тоді цей план не спрацював, але він і досі не зник із порядку денного; тепер його розділено на частини, які будуть імплементуватися покроково під такими гарними назвами як «маленькі кроки» або «заходи для зміцнення довіри». Проблема полягає не у протоколах, а в тенденції до легалізації елементів придністровської «державності», що матиме політичні наслідки у довгостроковій перспективі. Втім, у випадку Придністров'я Влад Плахотнюк має шанс довести, що він є справжнім державцем, навіть попри особистий інтерес, і не піддається спокусі вирішити власні проблеми з Росією за допомогою Придністров'я.

Молдовське суспільство демонструє готовність до компромісу у вирішенні конфлікту, але не будь-якою ціною. Варіанти, які передбачають «компроміси» коштом незалежності та

суверенітету Молдови, не приймаються, оскільки не відповідають конституції. Більше того, з невідомих причин впродовж останніх трьох років ОБСЄ наполегливо просуває рішення, що підривають як незалежність, так і суверенітет Молдови. Такі дії є прямим порушенням мандату ОБСЄ в Молдові, який полягає у «сприянні досягненню тривалого та всебічного політичного врегулювання конфлікту в Придністров'ї, а також консолідації незалежності та суверенітету Молдови».

Із початку російської агресії в Україні у Придністров'ї було проведено більше ста військових навчань. Нова особливість військових навчань після початку агресії в Україні полягає в тому, що російські окупаційні сили в Придністров'ї (відомі як ОГРВ) також брали участь у навчаннях разом із придністровськими збройними силами та російським миротворчим контингентом, намагаючись залякати Молдову імітаціями перетину Дністра за допомогою військових мостів. У цьому контексті очевидне питання полягає в тому, як російські миротворці, які мають стримувати будь-яку військову діяльність у зоні безпеки, можуть протистояти російським окупантам, якщо вони проводять спільні військові навчання? Така ситуація є не лише абсурдною, а й небезпечною. Водночас Росія посилює власну роль сторони конфлікту, від якої вона намагалася дистанціюватися впродовж останніх 20 років, позиціонуючи конфлікт як проблему між Молдовою та Придністров'ям. Однак з юридичної точки зору, особливо у контексті рішень Європейського суду з прав людини, Росія відповідає за все, що відбувається в Придністров'ї. У зв'язку з цим приклад Молдови міг би бути використаний Україною для захисту своїх позицій і, можливо, притягнення Росії до відповідальності за злочини в ОРДЛО.

Ще більш невтішним аспектом навколо військових навчань є те, що ОБСЄ не продемонструвала жодної реакції, а також не засудила ескалацію в регіоні. Понад те, ОБСЄ не має доступу до Придністров'я і не може спостерігати або запобігати порушенням на його території. Із іншого боку, місія ОБСЄ в Молдові досить гучно висловлювала свою позицію під час неформальних зустрічей, роздаючи поради про те, кого потрібно звільнити з уряду Молдови або в чому Україна та Молдова помиляються. На відміну від місії ОБСЄ в Молдові, яка хоче досягти результатів будь-якою ціною, уряд Молдови бажає досягти прогресу в урегулюванні конфлікту без порушення конституції Молдови та створення прецеденту, який негативно вплине на інші конфлікти в регіоні, зокрема і в Україні. Неефективне розв'язання конфлікту з високою ймовірністю може призвести до повторної ескалації, нестабільності або погіршення функціонування Молдовської держави. Дипломати виконують свою роботу і йдуть, тимчасом як людям доводиться жити з результатами їхньої діяльності. Окрім того, для порівняння, один дипломат зізнався, що якби місія ОБСЄ в Україні поводитись так само, як у Молдові, її мандат було б припинено «вже завтра».

ОБСЄ «вважає» не лише на локальному рівні. Італія, яка нині головує в ОБСЄ, призначила своїм представником у Придністров'ї колишнього міністра закордонних справ Італії Франко Фраттіні, який уже показав себе як один із найбільш заангажованих посередників у історії ОБСЄ. Франко Фраттіні неодноразово підтримував Росію у своїх виступах, підкреслюючи «нереалістичність» очікувань, що Росія виведе свої війська з Молдови, і маніпулював викривленою інформацією про конфлікт і процес врегулювання. До того ж, те, що Фраттіні транслює свої думки про

врегулювання придністровського конфлікту через RT, який навряд чи може похвалитися дотриманням будь-яких стандартів незалежної журналістики, є досить красномовним фактом. Призначення такого досвідченого дипломата і друга Росії не є випадковим. Це має на меті продемонструвати «прогрес» у врегулюванні придністровського конфлікту з погляду Росії.

Франко Фраттіні, здається, більше переймається «несправедливими» санкціями ЄС проти Росії, ніж врегулюванням конфлікту в Придністров'ї. Саме тому представник ОБСЄ в Придністров'ї прагне досягти прогресу у вирішенні конфлікту. Фраттіні «продаватиме» очевидний прогрес у певних аспектах досє придністровського конфлікту країнам-членам ЄС як жест Росії на користь дипломатії та конструктивну позицію Москви щодо вирішення проблем у Молдові, але, звісно, не згадуючи про те, що саме Росія спровокувала конфлікт і спонсорувала його до сьогодні.

Запропоновані ідеї для врегулювання конфлікту спрямовані не лише на утримання Молдови в сфері впливу Росії, а й на формування дискусії щодо врегулювання конфлікту в Україні. Якщо Росія (разом з ОБСЄ) зможе «продати» наратив про те, що прогрес у врегулюванні придністровського конфлікту є реальним – і це є правдою, адже Молдова проводить прямі переговори з владою Придністров'я, і прогрес відбувається саме тому, що Молдова цього хоче – це також матиме наслідки для українського досє. Дискусія зосередиться навколо ідеї, що «Україна блокує прогрес у вирішенні конфлікту на Донбасі, оскільки, як показує приклад сусідньої Молдови, за наявності бажання можна досягти прогресу». Тому Україні слід підтримати процес вирішення придністровського конфлікту, але в такий спосіб, який би віддзеркалював ту модель

врегулювання, як її бачать в Києві у випадку з ОРДЛО. Водночас Україна має підтримати зусилля Кишинева зі встановлення повного контролю вздовж периметра українсько-молдовського кордону і наполягати на виведенні російського озброєння і військ із території Молдови, які перебувають там нелегально.

Сполученим Штатам Америки та Європейському Союзу (а також його окремим державам-членам) варто розглядати процес

врегулювання конфлікту з різних точок, зокрема зважати на логіку врегулювання. Якщо шлях до врегулювання буде прокладено лише за рахунок інтересів Молдови, Кишинів скоріше погодиться на продовження конфлікту, ніж на його вирішення, адже у такому випадку Придністров'я не відчуватиме дискомфорту від наявності конфлікту, а також не матиме стимулу для його вирішення, оскільки користуватиметься всіма правами «де-факто» держави без будь-яких зобов'язань.

ПРО ЦЕНТР «НОВА ЄВРОПА»

Центр «Нова Європа» (ЦНЄ) заснований у 2017 році як незалежний аналітичний центр. Попри новий бренд, він базується на досвіді команди, яка разом працює з 2009 року (раніше в рамках Інституту світової політики). Аналітики Центру «Нова Європа» стали впізнаваними, адже запропонували якісний аналітичний продукт із питань зовнішньої політики України та безпеки в регіоні, поєднавши його з активними та ефективними зусиллями з адвокатування.

Бачення Центру «Нова Європа» максимально наближене до бачення майбутнього Української держави більшістю громадян: Україна повинна бути інтегрованою в Євросоюз і НАТО. Під інтеграцією ми вбачаємо не стільки формалізоване членство, скільки запозичення найкращих стандартів і практик для фактичної належності України до євроатлантичного ціннісного простору.

Докладніше про Центр «Нова Європа»: neweuropa.org.ua